

FEJÉRDY GERGELY

Új francia jogszabály az örmény népiirtás tagadásának büntetésére?

MKI-ELEMZÉSEK

A Magyar Külügyi Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Magyar Külügyi Intézet

Felelős szerkesztő és tördelő:

Tevelyné Kulcsár Andrea

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: +36 1 279-5700

Fax: +36 1 279-5701

E-mail: titkarsag@hii.hu

www.kulugyiintezet.hu

www.hii.hu

© Fejérdy Gergely, 2012

© Magyar Külügyi Intézet, 2012

A francianemzetgyűlés 2011. december 22-én megszavazta [az örménynépirtás tagadásának büntetéséről szóló jogszabályt](#). Ezt [a szenátus 2012. január 23-án jóváhagyta](#). Ahhoz, hogy a jogszabály törvényerőre emelkedjen, Nicolas Sarkozy elnöknek hivatalosan is ki kell hirdetnie. Erre az érvényben lévő szabályok szerint két hét áll a rendelkezésére. Ez az új törvény azonban nagy vitákat kavart, és átmenetileg negatív hatást gyakorolt Párizs és Ankara viszonyára is. 2012. január 31-én (nem teljesen váratlanul) hetvenhét szenátor és hatvanöt képviselő a francia alkotmánytanácshoz fordult, a jogszabálynak az alaptörvénnyel való kompatibilitását megkérdőjelezve. Ez elodázhhatja, vagy akár meg is akadályozhatja a törvény életbelépését, de egyben a holokauszt tagadásának büntetése terén is változást generálhat, ami pedig francia–izraeli viszonyban okozhat esetleg nehézségeket. Felmerül tehát a kérdés, hogy miért fontos Sarkozy elnök számára az örmény népirtás tagadásának büntetését szabályozó törvény.

AZ ÖRMÉNY KÖZÖSSÉG FRANCIAORSZÁGBAN

A kormánypárti Valéry Boyé (UMP) által 2011. október 18-án benyújtott törvényjavaslat nem előzmények nélküli, és nyilvánvalónak tűnik, hogy leginkább a Franciaországban élő – a nyugat-európai országok közül a legnépesebb – örmény diaszpóra maradéktalan megnyerését szolgálja. Egy olyan etnikai közösségről van szó, amelynek sem létszáma, sem pedig politikai és gazdasági jelenléte nem elhanyagolható. Elég, ha csak az alábbi nevekre gondolunk: Patrick Devedjian (az UMP politikusa, miniszter), a volt miniszterelnök Edouard Balladur, Charles Aznavour énekes (2009-től követ), Henry Troyat író, Serge Tchuru, az Alcatel volt vezérigazgatója, Alain Manoukian divattervező vállalkozó, Alain Prost autóversenyző, stb.

A becslések szerint jelenleg a félmilliót is meghaladja az örmény származású francia állampolgárok száma. Franciaországi tömeges letelepedésük az Oszmán Birodalomban zajlott mészárlásokat követő időszakra, az 1920-as évekre datálódik. Már az első világháborút megelőzően is éltek az ország területén örmények, különösen Marseille-ben és Párizsban, de számuk még 1918-ban is alig érte el a néhány ezret. Akkoriban befolyásos, általában jómódú kereskedőkből, vállalkozókból állt ez a közösség, amiről például a Champs-Élysées sugárút mellett található, 1904-ben átadott Keresztelő Szent János templom is tanúskodik. Ennek a felépítését teljesen az örmény származású bakui olajmagnás, Alexandre Mantachian finanszírozta

Franciaország az első világháború után átmenetileg jelentős munkaerőhiánnyal küzdött, ami ösztönözte a bevándorlást. Miután 1923-ban, a lausanne-i békeszerződéssel nyilvánvalóvá vált, hogy az 1919 után francia mandátumterületté lett térségbe – a mai Szíriába és Libanonba – menekült, illetve oda deportált örmények a nyugati hatalmaktól nem kaphatnak hathatós támogatást, és a szülőföldjükre való visszatérésük is veszélyes, életkörülményeik javítása érdekében ezrével indultak el szerencsét próbálni Marseille-be. Franciaországban általában nagyon nehéz körülmények között tudtak megtelepedni, de néhány év alatt sokuknak sikerült biztos egzisztenciát teremtenie és asszimilálódnia.

A francia társadalomban az örmény származás újrafelfedezése és hangsúlyozása az 1960-as évektől kezdett el terjedni, de az első időszakban a francia kormánykörök nem tekintettek különösen nagy lelkesedéssel erre a folyamatra. 1965. április 24-én, az ötvenéves évforduló alkalmával tízezren vonultak fel a Champs-Élysées-n, a népirtás áldozataira emlékezve. A francia hatóságok azonban minden eszközzel megpróbálták az ilyen jellegű demonstrációk ismétlődését megakadályozni. Párizsban nem nézték jó szemmel, hogy a Szovjetunió keretei között működő Örmény Szocialista Tagköztársaság kommunista pártja élénk kapcsolatot tart fenn a francia megfelelőjével, a PCF-fel és az örmény diaszpórával is. Jóllehet, ez utóbbi ideológiai szempontból igen megosztott volt, Franciaország a hidegháborús körülmények között nyugtalanítónak tartott a keleti blokk vezető hatalmával való minden, nehezen ellenőrizhető érintkezést. 1973 után különösen is megerősödött ez az aggodalom, amikor a Párizsba akkreditált török követet meggyilkolta a marxista-leninista ihletésű örmény terrorszervezet, az ASALA. Ennek tevékenysége hosszú évekre távolságtartásra és arra készítette a francia hivatalos köröket, hogy az első világháború idején az Oszmán Birodalomban elkövetett népirtás kérdésében kerüljön mindennemű állásfoglalást. Bár Franciaországban sokan emberjogi szempontból valóban elítélendőnek tartották ezt az etnikai tisztogatásként is felfogható eseményt, a közéleti vitákban ez a szemlélet egyáltalán nem kapott jelentős teret. Az örmény diaszpóra törekvéseinek legfelsőbb politikai szintű felkarolása François Mitterrand hatalomra jutásához (1981) köthető. Franciaországban egészen az 1990-es évekig elsősorban a baloldal támogatta az örmény törekvéseket. Csak a Szovjetunió összeomlása után vált általánossá a francia politikai elitben e kérdés pozitív megítélése és felkarolása. A jobboldal részéről ebben élen járt Jacques Chirac, aki már Párizs polgármestereként sokat tett az örmények ügyéért. Elnökként pedig 2006-ban odáig ment, hogy – ugyan nem fogalmazta meg teljesen egyértelműen – Törökország európai uniós csatlakozásának támogatása ellenében gyakorlatilag az örmény népirtás tényének ankarai elismerését kérte. Ez a szempont egyébként nem volt újdonság, hiszen 1987-ben a francia szocialista párt is egy ilyen kompromisszum, [az A2-33/87. számú határozat megalkotásában](#) vállalt oroszlanrészt az Európai Parlamentben.

Nicolas Sarkozy hatalomra kerülésével Törökország európai uniós csatlakozásának a lehetősége gyakorlatilag lekerült a napirendről, és úgy tűnt, az örmény kérdés is háttérbe szorul a francia politikában. Ez utóbbi problémát illetően azonban 2011 őszén jelentős fordulat állt be.

AZ ÚJ FRANCIA TÖRVÉNY ELŐZMÉNYEI

Az 1990-es évektől a francia politikusok széles körben kezdtek felfigyelni az örmények ügyére, és – elsősorban annak érdekében, hogy minél több szavazót tudhassanak maguk mögött – az emberi jogok védelmét hangsúlyozva, valamint az egyetemes értékek védelme nevében egyre nyíltabban elítélték e tragikus történelmi esemény tagadását. E folyamatban fontos fordulópontot jelentett 1998. május 29-e. Ekkor ugyanis a párizsi nemzetgyűlés egyöntetűen elfogadta az első világháború alatti örmény

népirtás tényét. Ezt azonban Ankara nyomására a francia szenátus nem hagyta jóvá. Így csak hosszú huzavona után, 2001. január 29-én lépett életbe [a 2001-70-es törvény, amely véglegesen elismerte az örmény népirtást](#).

Ebben azonban Franciaország egyáltalán nem számít úttörőnek, hiszen az első lépést a ciprusi nemzetgyűlés tette meg 1982-ben.

A 2001. januári párizsi döntés után az ankarai kormány kemény lépésekkel tiltakozott. Ekkor elsősorban a jelentős katonai jellegű törökországi állami megrendelésektől estek el az érdekelt francia nagyvállalatok. Így például 2001-ben az (akkor az örmény származású Serge Tchuruk irányítása alatt álló) Alcatel már korábban aláírt, kémműhold készítésre szóló, kétszázmillió dolláros szerződést mondta fel Ankara, és egyben a tankok gyártására vonatkozó, megközelítőleg négymilliárd dolláros projektből is megpróbálta kiszorítani Franciaországot. A török nemzetgyűlés már ekkor felvetette a franciák felelősségét Algériában, itt is népirtást emlegetve. Ekkor ismét hazarendelték Törökország párizsi követét, és a kétoldalú kereskedelem bojkottálására is fölhívást tett közzé Ankara. A riogatásnak azonban a kétoldalú kapcsolatok szempontjából nem lettek súlyos következményei. Már 2002-re 30%-kal nőtt a kereskedelmi forgalom a két ország között a korábbi évekhez viszonyítva.

Franciaországban, a 2001-es törvény kiegészítéseként 2006-ban felmerült az örmény népirtás tényét tagadókkal szembeni szankciók kodifikálásának a kérdése. A javaslatot a szocialista képviselő, Didier Migaud (jelenleg az állami számvevőszék elnöke) nyújtotta be 2006. április 12-én. (Megjegyezendő, hogy ő volt az, aki az 1998-as törvényt is kezdeményezte.) A javaslat 2006. május 18-án és október 12-én került a francia nemzetgyűlés elé. A tervezet már ekkor negyvenötezer eurós bírságról és egyéves börtönbüntetésről szólt, mint amennyit az 1990. július 13-án közzétett, [90-615. számú, Gayssot-törvény](#) a holocausttagadókra ró. A törvénymódosítást 2006. október 12-én 106 igen, 19 nem és 4 tartózkodás mellett fogadta el a párizsi nemzetgyűlés, amit óriási török felháborodás kísért. Ahhoz azonban, hogy a változtatás törvényerőre emelkedjen, a szenátus jóváhagyására és az elnök aláírására is szükség volt. Jacques Chirac ezt nem sürgette. Az, hogy a kérdést a francia felsőház napirendjére tűzzék, állandóan elodázódott. Az elnökjelölt Nicolas Sarkozy ekkor is megígérte a franciaországi örményeknek, hogy megválasztása esetén támogatni fogja a módosítás törvényerőre emelkedését – a kérdést egyébként továbbra is a francia szocialista párt próbálta napirenden tartani. Az ígéretből azonban semmi sem lett. A 2007-es elnökválasztások után Nicolas Sarkozy – amint az később a *WikiLeaks*-anyagokból kiderült –, az Elysée-palota volt diplomáciai főtanácsadóján, Jean-David Levitte-en keresztül arról biztosította Ankarát, hogy amíg ő funkcióban lesz, a 2001-70-es törvény módosítására vagy egyéb, az örmény népirtáshoz kapcsolódó jogszabály életbeléptetésére nem kerülhet sor. Ehhez tartotta magát még 2008 decemberében is, amikor a nemzetgyűlésben egy interpellációra válaszolva, Alain Marleix államtitkár kijelentette, hogy a párizsi kormány nem támogatja a 2006-ban megszavazott módosítás ügyének a szenátus elé vitelét. Ezt a francia szocialista párt mindvégig nehezményezte. Végül, 2011. május 4-én Jean-Jacques Hyst (UMP) indítványára a francia felsőház 196 igen és 74 nem szavazat mellett kimondta, hogy az időközben (2010. július 5-én) a szocialista Serge Laugauche által beterjesztett jogszabálytervezet – amely egyébként a Didier Migaud és társai által beadott módosító indítvány szövegét gyakorlatilag átvette – nem elfogadható. Ezzel a döntéssel, úgy látszott, a kérdés végleg lekerül a napirendről.

Azonban 2011. október 18-án Valéry Boyé (UMP), Bouches-de-Rhône választókerület (Marseille) képviselője benyújtott egy törvényjavaslatot, amely lényegét tekintve a 2006. október 12-én megszavazott módosítást öntötte új szavakba, az Európai Unió Tanácsának 2008. november 28-án elfogadott, 2008/913/IB kerethatározatára támaszkodva. A szöveg eredetijét egy örmény származású marseille-i ügyvéd, Philippe Krikorian fogalmazta meg. A tervezet alig néhány héttel Nicolas Sarkozy örményországi látogatása után került a nemzetgyűlés elé. A francia elnök 2011. október 6-án, Ankara megdöbbenésére, Jerevánban kijelentette, hogy Törökországnak ideje lenne szembenéznie történelmével. Nicolas Sarkozy utalást tett arra is, hogy Franciaország az örmény népiirtás tagadásának büntetéséről szóló törvényt sem zárja ki.

A TÖRVÉNY ELFOGADÁSA ÉS KÖVETKEZMÉNYEI

Ilyen előzmények után került sor 2011. december 22-én a francia alsóházban – az 577-ből összesen 55 képviselő jelenlétében – a törvény elfogadására. (A szavazás részletes eredménye máig nem publikus.) A nemzetgyűlési döntést – ugyanúgy, mint 1998-ban, 2001-ben, 2006-ban – most is óriási török felháborodás követte. Ankara december 23-án konzultációra visszahívta nagykövetét, és egyben jelelte a NATO kezei között zajló katonai együttműködését Párizssal. Ez utóbbi a francia hadihajóknak a török kikötőkben való horgonyozásának megtiltását és Franciaország harci gépei törökországi légtérhasználatának korlátozását jelentette. Ankara a törvény hatálybalépése esetére további szankciókat is kilátásba helyezett, amelyek nagyobb része a gazdasági kapcsolatokra koncentrálna. Ebben azonban Törökország nem igazán érdekelt, hiszen a kereskedelmi forgalma Franciaországgal 2010-ben tizenkéte milliárd euróra rúgott, és az Európai Unióval fennálló vámszövetség keretei között előírt kötelezettségei, illetve a Világkereskedelmi Szervezetben való tagsága is erősen megköti a kezét. Egyéni akciókra így is sor kerül – például a török rendőrség azonnali hatállyal felmondta a Peugeot gépkocsik szállítására vonatkozóan a PSA vállalattal kötött szerződését. Ezzel párhuzamosan a hackertámadások és az agresszív fenyegetések is egymást követték; ezek eredményeként például Valéry Boyét a francia belügyminisztérium kénytelen volt védelem alá helyezni. Említést kell tenni még a korábban háttérben maradó, többszáz ezres létszámot elérő franciaországi török bevándorló, illetve kettősállampolgár tiltakozó tüntetéseiről is.

Az ügy újabb fordulatot vett 2012. január 9-én, amikor is a parlamenti kapcsolatokért felelős miniszter, Patrick Ollier levélben kérte a szenátust a törvény megvitatásának váratlanul gyors, január 23-i napirendre tűzését. A 2011. szeptember óta baloldali többségű, 348 fős testület a kijelölt napon 127 igen és 86 nem mellett elfogadta a december 22-i nemzetgyűlési döntést, és ezzel úgy tűnt, gyakorlatilag elhárult minden akadály a jogszabály hatálybalépése előtt. Nicolas Sarkozynek két héten belül kellett volna kihirdetnie a törvényt annak érdekében, hogy Franciaországban az örmény népiirtás tagadása büntetéssel járjon. Az államfő azonban tartotta magát ahhoz, hogy megvárja a tizenöt napos határidő végét az aláírással – hogy így az esetleges alkotmányos kontrollra sor kerülhessen. A hatálybalépésre várva viszonylag visszafogottan reagált az ankarai kormány, de

már előre súlyos (konkrétumok nélküli) következményekkel fenyegetőzött. A francia külügyminiszter, aki egyébként a jogszabály nyílt ellenzője, megpróbálta nyugalomra inteni Törökországot, ahol a közvéleményben mérhetetlen felháborodást szült a francia szenátus döntése. Alain Juppé a két ország egymásra utaltsága mellett többek között azt a reményt hangsúlyozta, hogy „a józan ész győzedelmeskedni fog a szenvedélyek felett”.

Ezzel párhuzamosan, érthető módon, Örményországban lelkesedéssel fogadták a francia szenátus döntését. A jereváni kormány külügyminisztere többek között kijelentette, hogy Franciaország kulcsszerepet vállal az emberi értékek védelmezésében.

Az örmények öröme és a francia államfő látványos elégedettsége azonban 2012. január 31-én megtört. Egy hét alatt összegyűlt ugyanis több mint hatvan képviselői aláírás, ami elegendő ahhoz, hogy kérhető legyen a törvény alkotmányos kontrollja, és azzal elodázódjon vagy esetleg lehetetlenné is váljon a jogszabály hatálybalépése.

A baloldali radikális csoporthoz tartozó szenátor, Jacques Mézard kezdeményezésére hetvenhét, a nemzetgyűlésben pedig – Jacques Myard és Jean-Paul Garraud biztatására, az UMP-s Michel Diefenbacher (a parlament francia–török baráti csoportjának elnöke) kitartó szervezése mellett – hatvanöt aláírás gyűlt össze a törvény alkotmánytanács elé terjesztése érdekében. Így 2012. január 31-én két folyamodvány beadására is sor került, amelyeket a francia alkotmánytanács 2012-647 DC számon regisztrált. A Párizs első kerületében található Palais-Royal Montpensier épületszárnyában székelő és Jean-Louis Debré által elnökölt, nagy presztízsű testületnek egy hónapja van, hogy véleményt mondjon a törvényről, de a kormány külön kérésére akár nyolc napon belül is döntést hozhat. Ez utóbbi lehetőséggel nem élt a François Fillon vezette kabinet.

Az újabb fordulatot Ankara azonnal üdvözölte, miközben Sarkozy elnök nemtetszésének adott hangot. A francia államfő január 31-én, a kormánypárti képviselőkkel tartott találkozón szóvá tette, hogy az általa is támogatott jogszabály életbelépését akadályozandó, ötvenkét UMP-s országgyűlési képviselő és tizennyolc UMP-s szenátor is csatlakozott az alkotmányossági kontrollt kérőkhöz. Nicolas Sarkozy megjegyezte továbbá, hogy ha az örményekkel kapcsolatban elfogadott jogszabály esetében alkotmányos probléma merül fel, akkor a holokauszttagadókat hasonlóan szankcionáló törvény vonatkozásában sem lehet kizárni a kritikát, aminek további nem kívánt következményei lehetnek. 2012. február 1-jén, a minisztertanács ülésén pedig arról biztosította a résztvevőket, hogy amennyiben a Boyé-féle törvény elbukik, egy új szöveget fog azonnal előkészíteni annak kiváltására.

VÉLHETŐ OKOK, NICOLAS SARKOZY SZÍNJÁTÉKA(?)

Altalános vélekedés, hogy Nicolas Sarkozynek a szóban forgó jogszabály elfogadása kapcsán tapasztalható hajthatatlansága mögött az a cél állhat, hogy ezzel a több mint félmillió örmény eredetű francia állampolgár szavazatát a 2012. tavaszi elnökválasztásokon elnyerje. Ez a megállapítás részben minden bizonnyal helytálló, de nem tűnik teljesen meggyőzőnek. Nicolas Sarkozy annál ravaszabb politikus, mint hogy egy ilyen átlátható és nyilvánvalóan sok kárt okozó manőverrel kizárólag az örmények szavazatát venné célba.

Először is, semmi garancia sincsen arra, hogy a francia szocialista párt által évek óta felkarolt törvény esetleges elfogadása után az egyébként sem egységesen szavazó örmény diaszpóra a jelenlegi, vélhetően magát újrjelölő elnökre adná a voksát. Ezzel szemben egy ilyen jogszabály hatálybalépése a Franciaországban élő, szintén jelentős létszámú török közösséget egységesen Nicolas Sarkozy ellen hangolná.

Másrészt a francia elnöknek nem áll érdekében elmérgesíteni Ankara és Párizs viszonyát. A gazdasági válság sújtotta Franciaország nem mondhat le egy ilyen dinamikusan fejlődő (csak 2011 második félévében 8,8%-os mutatójú) állammal fennálló, prosperáló kereskedelmi kapcsolatairól csupán néhány százezer remélt voksért. Nicolas Sarkozy nem vesztheti szem elől, hogy katonai szövetségese, Törökország stratégiaiilag is messzemenően fontos az olyan komoly biztonságpolitikai dossziéknál, mint Szíria, Irán, Palesztina, Izrael és Irak. Ankara nyilvánvalóan megkerülhetetlen tényező az „arab tavasz” által hozott új kérdésekre keresett válaszadásoknál is.

Véleményem szerint a francia elnök mindezzel tökéletesen tisztában van, de azzal is, hogy a törvénytervezet sorsa is a kezében van. Sarkozy elnök tökéletesen tudja, hogy az V. Köztársaság államfőjeként milyen jogosítványokkal rendelkezik, és azokat megpróbálja maximálisan felhasználni, részben a saját, részben pedig a vélt nemzeti érdekek elérésére.

Nem kizárható, hogy az Elysée-palota jelenlegi ura – minden hivatalos megnyilatkozása ellenére – nem kívánja, hogy az ominózus jogszabály tényleg törvényerőre emelkedjen. Érdekes látni, hogy nem írta alá azonnal a törvényt, holott erre joga lett volna. Szintén furcsa, hogy az alkotmányossági kontrollt kérő nemzetgyűlési és szenátusi képviselők az elnök pártja, az UMP nélkül nem tudták volna beadni kérelmüket. Mindehhez hozzájárul az a tény is, hogy Ankara, egy-két látványos reakciót és minden fenyegetőzést leszámítva, gyakorlatilag megőrizte korrekt viszonyát Párizssal.

Minden jel arra utal, hogy Nicolas Sarkozy nem kizárólag az elsőre szembetűnő célra, az örmény diaszpóra megnyerésére törekszik, hanem sokkal szélesebb körre, a francia választókéra. Az egész törvénykezési folyamat valamilyen formában csak egy színdarab. A jogszabályon keresztül Párizs részint tesztelni tudta a kérdéssel kapcsolatos török álláspont esetleges változását, és egyben jelzést adott arra vonatkozóan is, hogy Franciaország a mediterrán és a közel-keleti térség ügyeibe továbbra is beleszólást akar. A legfőbb üzenet azonban nem külpolitikai, hanem sokkal inkább belpolitikai, s az elnökválasztásokkal kapcsolatos.

A törvény problematikája az örmények megnyerésén túl részben azokat a szavazókat szólítja meg, akik a genocídium elítélésének ügyét áttételesen az iszlám vallású országok vélt vagy valós bűneivel kapcsolja össze. Így, jóllehet, maga Marine Le Pen nem támogatta a jogszabályt, a pártjával szimpatizálók közül sokan pozitívan értékelhetik az elnöki lépést. E törvény támogatásával azonban Sarkozy elnök az emberi jogok, az általános értékek védelmezőjének a szerepében is tetszeleg, ha úgy tetszik, Franciaország történeti hivatását teljesítve – ami a francia társadalom legszélesebb köreiben található pozitív visszhangra, és így esetleg a bizonytalan szavazók köréből sikerülhet új támogatókat toboroznia. Megjegyezendő ugyanakkor, hogy eddig az e feltételezéseken nyugvó stratégiát a közvélemény-kutatások nemigen igazolták. Marine Le Pen támogatottsága február elején csökkent ugyan, de ez nem feltétlenül e jogszabály következménye.

Nem elhanyagolható továbbá az a tényező sem, hogy az örmény népirtás kérdése Franciaországban nagyon szorosan kapcsolódik a francia baloldalhoz, nevezetesen François Hollande személyéhez is. Részben, mert a szocialista elnökjelölt az ebben az ügyben először exponáló francia államfő, François Mitterrand örökösének tekinti magát, másrészt pedig, mivel pártelnökként és képviselőként is hosszú évek óta síkraszállt a jogszabály megszavazása mellett. (Elég, ha csak a [2007. szeptemberi örményországi látogatásán elhangzottakra](#) gondolunk.) Nicolas Sarkozy nyilvánvalóan csapdát is szeretne állítani vélhető legesélyesebb kihívójának. Ugyanis nem mindegy, François Hollande miként nyilatkozik a kérdésben. Ha megtagadja korábbi álláspontját, az szavazótáborra esetleges erózióját, a PS-en belül egyébként is instabil egység megbomlását idézheti elő; míg ha kiáll mellette, egy különösen bonyolult nemzetközi kérdésben kényszerülhet állásfoglalásra, amely csak megerősítheti a róla terjedő „külpolitikai kérdésben tapasztalatlan” jelölt képét, ami ugyancsak szavazatok veszteséhez vezethet. A szocialista jelöltnek eleddig sikerült egyfajta semlegességre helyezkednie a kérdést illetően, de a jogszabály esetleges hatálybalépése igencsak nehéz helyzetbe fogja hozni.

Végezetül, Nicolas Sarkozy ezzel a törvénnyel gyakorlatilag több mint egy hónapon keresztül – ha nem is állandóan, de visszatérő rendszerességgel – meghatározta az egyik fő témát, amelyről az emberek beszélhettek, elterelve a figyelmet az egyéb, kényesebb kérdésekről (pl. munkanélküliség, gazdasági nehézségek, korrupciós botrányok, saját jelöltségének bejelentése stb.). Összegezve tehát megállapíthatjuk, hogy a franciaországi örmény népirtás tagadását szankcionáló jogszabály körüli fejlemények legkevesbé sem magukról az örményekről, hanem a francia belpolitikáról és leginkább Nicolas Sarkozy nehezen követhető taktikázásáról szólnak.

VÁRHATÓ KÖVETKEZMÉNYEK

Nincs garancia arra, hogy az alkotmánytanács nem talál problémát a törvény konkrét passzusait illetően, ami gyakorlatilag – még ha új tervezet benyújtására kerülné is sor – újra beláthatatlan időre elodázza a hatálybalépést. Egy ilyen döntés azonban felvetheti a holokausztagadásának büntetésére vonatkozó francia jogszabály alkotmányosságát is. A Gayssot-törvény néven ismert jogszabály megkérdőjelezése a francia–izraeli viszonyra vethet árnyékot. Egy ilyen lépés a palesztinok következetes párizsi támogatása (pl. az ENSZ-ben, az UNESCO-ban), a hagyományos arab orientációjú diplomácia miatt amúgy sem mindig felhőtlen kétoldalú kapcsolatban idézne elő negatív hatást. Nem véletlen, hogy Nicolas Sarkozy egy ilyen forgatókönyv esetére bejelentette, hogy azonnal új törvénytervezettel áll elő. Az új kezdeményezés természetesen még optimális esetben is csak hosszú hónapok múlva, tehát az elnökválasztások után eredményezhetne konkrét döntést, de napirenden tartaná az ügyet anélkül, hogy az államfőnek vereséget kellene elkönyvelnie ebben a dossziében.

Megállapítható tehát, hogy ha alkotmányos aggályok miatt elutasításra is kerül a jogszabály, az nem jelenti azt, hogy a 2011. október előtti *status quo* áll helyre. Noha ez a – francia alaptörvénnyel való összeegyeztetlenséget megállapító – forgatókönyv látszik

a legvalószínűbbnek, mégis megtörténhet az, hogy nem talál problémát a taláros testület. Ez esetben még mindig két alternatíva lehet. Egyrészt, hogy a jogszabály más sorainak alkotmányosságát kérdőjelezi meg legalább hatvan képviselő vagy egy pálfordulással maga az államfő: ez esetben legalább egy hónapon át újra akadályba ütközik a törvény kihirdetése. A másik lehetőség, hogy hatályba lép a jogszabály.

Ez utóbbi – Sarkozy elnök és stábjá reményei szerint – hathatós támogatást hozna a jelenlegi államfőnek a francia választók körében, és sarokba szorítaná François Hollande-t. Egy ilyen forgatókönyv esetén nem kizárt ugyanis, hogy az UMP részéről ismét előtérbe kerül Törökországnak az Európai Uniót kívül tartása is, ami ismét a szocialista párt jelöltjét kényszerítheti állásfoglalásra egy olyan témában, amely nemzetközi következményei és a szavazók megnyerése szempontjából is jelentős rizikókat rejt.

Megjegyezendő, hogy Párizs Ankarával kapcsolatos politikája kiforratlan, nem egyértelmű. Évtizedek óta igen ellentmondásos alakul a kétoldalú viszony. Legtöbbször a pragmatikus szemlélet látszik győzedelmeskedni, de a francia belpolitika alakulása, különösen elnökválasztási periódusokban, vissza-visszatérően negatívan befolyásolja a kapcsolatokat.

Nicolas Sarkozy mindezzel tökéletesen tisztában van, és így nem aggódik különösen a törvény hatálybalépésének következményeitől, amelyek átmenetileg minden bizonnyal súlyos károkat okozhatnak. A francia–török viszony ugyanis rövid távon valószínűleg jelentősen elhidegülne, de a nagyfokú egymásra utaltság miatt hosszú távon drámai szakításra nem kell számítani. Sarkozy elnök legalábbis – a jogszabály franciaországi története és egyéb példák alapján is – ebben bízhat. A francia államfő minden bizonnyal ismeri a svájci esetet is: a Helvét Konföderációban [a büntetőtörvénykönyv 1995 óta érvényben lévő passzusai](#) alapján ítélték el a török parlamenten kívüli politikust, az örmény népirtást nyíltan tagadó Dogu Perinceket 2007-ben. A per a mai napig nem zárult le ugyan, de az ügynek gyakorlatilag nem volt negatív hatása Bern és Ankara hivatalos viszonyára. Például a két állam között [a gazdasági-kereskedelmi forgalom folyamatosan növekszik](#) az utóbbi tíz évben.

Nicolas Sarkozy optimista számításaira azonban nincsenek garanciák sem bel-, sem pedig külpolitikai téren. Az újraválasztásáért mindent kockára tenni látszó francia államfő az előre nehezen kiszámítható következményekkel dacolva és váratlanul vágott neki az örmény népirtás büntetését lehetővé tevő jogszabály franciaországi életbeléptetésének. Félő, hogy a törvény hátterében meghúzódó, nehezen átlátható törekvések, célok és érdekek ára több lesz, mint a haszna – mind Nicolas Sarkozy, mind pedig Franciaország számára.

2012. február 13.